

TRANSILVANI'A.

Foi'a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta foi'a ese
cate: 3 éole pe lună
si costa 2 florini y. a.
pentru membrii aso-
ciatiunii, éca pentru
membrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

Abonamentul se
face numai pe câte
1 anu întregu.
Se abonédia la Consi-
telulu asociatiunii in
Sibiiu, séu prin posta
séu, prin domnii co-
rectori.

Brasiovu 15, Ianuarius 1877.

Anulu X.

Nr. 2.

Sumariu: Documente historice din 1848 et 1849. Ser'i'a a 2-a. (Continuare din a. 1876.) — Testamentu. — Vitalitatea
giacel romane si cei trei apostoli ai romanilor. (Fine). — Procesu verbale. — Publicarea baniloru incursi. — Starea in-
structiunii publice in Romani'a.

Documente historice din 1848 et 1849. Ser'i'a a 2-a.

(Continuare dela Nrii 18—22 a. 1876.)

Ne apropiaramu cu colectiunile nostre de do-
cumente din anii regeneratiunii, de acea colectiune
importanta, care se copriade in cei trei fasciculi pu-
blicati sub titlu Die Romänen der oesterrei-
chischen Monarchie. Wien, Druck von Carl
Gerold et Sohn, 1849, si care astazi este asia de
rară, in catu idume fasc. I. nu se mai pôte castiga
cu nici unu pretiu. Eolosulu ce adusesse romaniloru
gosa publicatiunii acéi anu de proba estrema 1850—
1852, nu se pôte compari cu totu aurulu catu s'a
povlatu in bellulu civilu. Au fostu pe atunci cateva
epoce delicioase empirice, in care numai acelea pu-
blicatiuni facute in limb'a germana si comentarea
lotu in unele diarie binevoitorie au impeditatu, cá
deputatii natiunii romane se nu fia exilati din Vien'a
pria reactiunea cea terribile inscenata de ministeriulu
Schwarzenberg-Bach, ametitu firesce prin nenume-
rate denuntiatiuni negre, care mergea neincetatu mai
virtosu dela Sibiiu asupra romaniloru. Dara acea ex-
cellentu colectiune germana nici pe departe nu a
pôtutu copriade tôte documentele absolutu necesarie
atatu spre a ne afirma noi pe noi cá natiune exis-
tente de seculi, catu si spre a justificá tóta portarea
si actiunea nostra din anii 1848—9. In acea co-
lectiune raportarile prefectiloru luate in revisiune
exista de fericitulu Ioanu Maiorescu la faci'a locului,
sunt si romanu documente de prim'a ordine, si totusi
inea si din acelea lipasescu multe. Catastrofa lui Hat-

vani este din cele mai memorabili; dara cine l'au
dusu pe elu in perire, si cine pe bietulu Dragosiu?
Raspunsu la intrebarile acéstea dau corespondentiile,
ale caroru originale se conserva parte la dn. pro-
fessoru Alexandru Romanu, parte in colectiunea Ho-
dosiu-Papiu, éca copii se afla si la noi. Intr'aceea
dn. Romanu afla de necesariu a le publica in Fe-
deratiune 1875 si bine factu. Noi éram le asiediam
aici in acestu micu magasinu istoricu alu nostru, in
serie pre catu se pôte chronologica, alaturea cu cate
s'au publicatu pana acilea.

Intrabarea fusese, cá pentru ce kossuthianii un'a
dicea si alta facea, candu se tractá de impacinirea
cu romanil. Urmatoriile documente, ale caroru ori-
ginale s'au aflatu la Abrudu indata dupa nimicirea
óstei lui Hatvani, ne dau raspunsulu, éca celelalte
corespondentie cate mai urmédia asia precumu le
publica dn. collegu Romanu in suplementulu dela
Federatiunea Nrii 3 et 4 dein 12/24 Ianuarius 1875
explicá si comentédia restulu. Observamu, cá unele
diarie magiare se incercasera a le disputa authenti-
citatea, inse nu le succese de locu. Preste acésta,
originalele sunt de facia si man'a lui Kossuth
este cunoscuta fórte bine la sute de mii de ómeni
in patri'a nostra; éca frasele lui despre libertate asia
cumu o intielesese densulu in tóta viéti'a sa, sunt
conservate bine in memori'a betraniloru. Le alatu-
ramu si noi aici atatu in limb'a originale magiara,
catu si in traductiune romanésca, pentru cá se nu
remaie locu la dubietati. Scrisórea lui Kossuth catra
deputatulu Dragosiu suna asia:

As ország kormányzó elnöke Dragos János képviselő
urnak.

Kérdést tett ön előttem, hogy ha Erdélynek s
a részekbeni szomszéd, megyéknek lázadásban levő
román ajkú népe a fegyvert letenné, s a magyar
álladalom iránti hűségre s kormány iránti engedelmességre
visszatérni akarna, minő sorsra számíthat-
nának a megterők?

Valamint semmi körülmények közt nem inga-
dozva nyiltan kitártam elveimet, s meggyőződése-
mindenki előtt, a ki elfogulatlanul hallani akarta:

Presedintele gubernatoriu alu tierci. Domnulul depu-
tatu Ioanu Dragosiu.

D-ta ai facutu intrebarea, cá la ce sörte ar' poté
contá cei intorsi, daca poporul romanu din Tran-
silvani'a si partile adnesse, care este in rescollare,
ar' voi se depuna armele si a se întorce la ascultare
facia cu guvernulu?

Precumu nici intr'o impregiurare nu m'am in-
doitu a'mi descoperi francu principiele si convicti-
nea, inaintea ori cui, care a voitu se le audia ne-

ugy egy cseppet sem kétségeskedem önnek kérdésére irásban is felelni.

Teszem azt nyíltan, miként az az erőshöz illik, minőnek magát a magyar nemzet nehéz idők kísértései közt bebizonyítá.

Teszem azon meggyőződéssel, hogy nemzetem e nehéz időkben ép azért adta a Status kormányzatát kezembe, mert elveimet, s gondolkozásomat helyeslé. Teszem szivem azon érzeténél fogva, mely fájdalommal borúl el a hitszegő habsburg-ház istentelen bujtogatásai által kiontott vér s okozott szenvedések felett.

Én a szabadságnak embere vagyok, ki zsarnok hatalmat sem tűrni nem tud, sem gyakorolni nem akar. Én semmit sem ohajtok inkább, mint a közös szabadság szeretetével a haza keblére ölelni a magyar álladalom minden népeit nyelv- és valláskülönbség nélkül; én békét akarok, hogy a béke ölen a szabad hazának mindnyájan egyenlő szabad polgárai lehessünk, s testvéri szeretetben s egyetértésben gyógyithassuk meg mihamarább a multak sebeit s tehessük a hazát a nép boldogsága által boldoggá.

Ezen nézetektől vezéreltetve kijelentem önnek, és felhatalmazom, hogy ezt jelen irásom előmutatásával mint eltökélett akaratomat akárkinek is tudtára adja: miként én szivem mélyéből fájlalom a polgárháboru szerencsétlenségét s boldognak vallanám magamat, ha ezt nem a kérelhetlen kard élével, hanem a becsületes béke olajágával lehetne megszüntetnem.

Becsületes békét említek pedig, mert én, a szabadságnak embere, nem akarok a szolgaság lealázásában gyönyörködni; hanem a közös szabadság részesének ohajtok látni minden embert, ki e hazának földén lakik.

Én tehát nem követelek szolgaságot, nem feltétlen alávetést senkitől e honban, mint a kevély Windischgrätz a magyar nemzettől követelni mert, hanem örülni fogok, ha elfogadva látom a béke és szabadság olajágát mindazok által, kik véres kezekkel szagatják közös édes Anyánk a haza kebelét.

Értesse meg ön e szót mint egy becsületes ember szavát, s a nemzet nevében kimondott kötelezését azokkal, kik ha e szót megérteni, és méltányolni késnek, nem mást tesznek, mint irtózatot szenvedést hártanak magokra, népökre, s a hazára.

Ha a föllázadt román nép a fegyvert leteszi s a Status iránti hűséghez a kormány iránti engedelmességre visszatér, én ezennel biztosítom őket, hogy részeseivé lesznek a közös jognak, a közös szabadságnak egyenlő mértékben Magyarország minden lakosával nyelv- és valláskülönbség nélkül. Ezzel mindent megadtam, a mit egy Status polgárainak képes nyújtani. Ha kevesebbet adnék a románoknak, szolgákká alacsonyítanám őket, minek gondolatjától Isten őrizzen.

preocupată, Asia nu stau de locu la indoieła a'ti răspunde la întrebarea dtale si in scrisu.

O facu, acést'a francu, cum se cuvine celui tare, precum natiunea unгурésca s'a doveditu in grelele timpuri de cercare.

O facu acést'a cu convictiunea, că natiunea mea, in aceste timpuri grele chiaru pentru aceea a pusu in man'a mea guvernarea statului, pentru că au aprobatu principiile si cugetele mele. O facu din acelu simtiementu alu ànimei mele, care se sfasiia de dorere, pentru sangele versatu si suferintiele cauzate prin sceleratele agitatiuni ale perjurei case habsburgice.

Eu sum omulu libertatei, care nu vré se eserceze; nici nu póte suferi tirani'a. Nu dorescu nimic'a mai tare, decatu a imbracisía la sinulu patriei, cu iubirea libertatei comune, pre tóte popórale statului unгурésca, fara deosebire de limba si religione; voiescu pacea, pentru că la sinulu pabei se potemu fi cu totii cetatieni egalu liberi ai patriei libere, si in iubire si intielegere fratiésca se potemu vindecá catu mai curenda ranele trecutului si se potemu face patri'a fericita prin fericirea popórułui.

De acést'e principie condusu, dechiaru dtale, si te impoterescu, că aretandu scrisórea mi presenta ori si cui? se faci cunoscuta vointi'a mea nestramutata: că mie imi pare reu din anima de nefericirea resbelului civile si m'asiu tiené fericitu deca l'asiu poté curma, nu prin ascutisíulu sabiei inessorabile, ci cu ramur'a de oliva a pabei oneste.

Amintescu de pace onesta, pentru-cá eu, omulu libertatei, nu vréu se me destatezu in injosirea servitutei; ci vréu se vedu partasiu alu libertatei comune, pre fia-care omu, care locuiesce pre pamentulu acestei patrie.

Deci eu nu pretindu servitute nici supunere neconditionata dela nimene din acést'a patriá, precumu superbulu Windischgrätz a cutediata a pretinde dela natiunea unгурésca, ci me voiu bucurá, de voiu vedea că voru primi ramur'a de oliva a pabei si a libertatei toti acei'a, cari cu manile cruntate sfasiia pieptulu dulcei nóstre mame, alu patriei.

Fá, că acestu cuventu si oblegamentulu lui dechiaratu in numele natiunei se'lu intielega, că cuventulu unui omu onestu, aceia, cari intardiandu a intielege si apretia acestu cuventu, nu facu alt'a, decatu atragu suferintia infioratoria asupr'a sa, a popórułui seu si asupr'a patriei.

Deca popórułu romanu rescuatu va depune armele si se va intórce la fidelitate catra statu si la ascultare: facia de guvernú, eu prin acést'a i asecuru, că veru fi partasi dreptului comune, libertatei comune, in mesura egale cu toti locuitorii Ungariei, fara osebire de limba si religione. Prin acést'a am datu totu, ce unu statu póte se dea cetatieniloru sei. Deca asiu dá romaniloru mai pucinu, i-asiu dejosi la servitute, de care cugetu se me ferésca Ddiu.

En nem szolgálkák tenni akarom, hanem sok százados szenvedéseiket, a szolgálásokat megszüntetni ohajtom. Ha ellenben töbet adnék, másokat tennék szolgálkák, mit igazságos ember nem kívánhat.

A mi a nyelvet illeti, sem én sem a magyar nemzet más ajku polgártársaink nyelvét elnyomni nem akartuk soha, nem is akarjuk, mi csak annyit akarunk, és akarunk, hogy valamint egy az ország, úgy annak diplomatikai nyelve országgyűlésen, s ország kormányzatban egy legyen, mert különben az ország fönn nem állhat. E mellett azonban minden nyelvnek és népségnek nem csak szabad használata, és fejlődést, akarunk engedni, hanem ezen fejlődést a civilizáció érdekében elő is mozdítani, s azért tudtul adhatja ön bárkinek, hogy a román nép nyelvének szabad használatát úgy iskoláikban, és egyházaikban, és vallása s szertartásaikban, mint a közösségi életben is garantírozom, nemcsak, sőt a mennyiben iskoláik jobb rendezésének, s tudományos emelésének költségeit már létező saját alapítványaik nem bírták, a Statusnak segedelméről szint azon mértékben biztosítom, mint a mikép bármely más nyelvű s vallású honpolgárnak nevelésének költségeiről a Status gondoskodni fog.

Ezekon kívül biztosítom azt is, hogy a ki nem ügyvéd által, hanem maga személyében intézendő a kormányhoz folyamodást, azt bármely nyelven teheti, az esküszék és szóbeli eljárás büntető ügyekben beléven hozandó, magát a törvényszék előtt élőszóval kiki védelmezheti, s a kormány gondoskodni fog, hogy a törvények s kormányi körrendeletek a nép nyelvén is közhírré tétessenek s örömet fogók segítségét nyújtani arra, hogy az oláhnyelv magasabb tudományos kimivelésre minden észszerű módokkal előmozdítassék.

A mi vallásukat illeti, a lelkiismeret szabadságát isteni jognak vallom, és biztosítást adok, hogy a keleti egyház, vagy görög egyesültek vallásának papjai, szint azon ellátási segélyben részesülendek, mint akármely más vallásnak papjai, s egyházi dolgoknak status felügyelete mellett önmagok általi szabad intézetét garantírozom, miként ebbeli szándékom valóságát önnek saját tudomására legközelebbi időben tettel is bizonyítottam.

Valamint szintén gonddal leszek arra, hogy románajku polgártársaink a jogegyenlőségnek alapján a status polgári és katonai hivatalaiban minden részrehajlás nélkül érdem és tehetség szerint részesítsenek, egyszóval közös jog, közös szabadság, és a törvények minden jöfőkonyságainak közös élvezete, nyelvöknek nem csak szabad használata, hanem fejlesztése és ápolása vallásuknak s egyházi szerkezetöknek tiszteletben tartása, egyenlő oltalma és pártfogolása, ez az mit a béke és kiengesztelődés indulatával ajánlok a román népnek. A ki töbet akar, az elakarja darabolni az országot, és zsarnok akar lenni mások felett, a ki pedig azt akarja, azt a haza ellenségének nyilatkozatom, s vele mint ilyennel

Eu nu vreau se'i facu servi, ci dorescu se încete servitutea si suferintiele loru seculari. Era din contra; deca li-asiu dá mai multu, asiu face servi pre altii, ceea ce omulu dereptu nu póte pofiti.

Ce s'atinge de limba, nici eu, nici natiunea magiara, n'amu voitu nici odata si nu voimu se apesamu limb'a compatriotiloru nostri de alta nationalitate, ci noi amu voitu si voimu numai atat'a, cá precumu tier'a este un'a, asia si limb'a ei diplomatica in diata si in guvernarea tierei se fia un'a, pentru cá altmintrea tier'a nu póte susta. Pre langa acésta inse nu numai voimu a concede ori carei limbe si poporatiuni exercitiulu si desvoltarea libera, ci si a promova acésta desvoltare in interesulu civilizatiunei; de aceea dta poti face cunoscutu ori cui, cá nu numai garantezu libera intrebutiure a limbei poporului romanu, atatu in scólele, bisericéle si la cere moniele sale religiose, catu si in viet'a comunale, ci in catu mediulócele pentru mai buna organizare a scóleloru si pentru inaintarea científica a loru nu s'ar ajunge din propriele loru fundatiuni, i asecuru si despre ajutoriulu statului, chiaru in mesur'a, in care statulu se va ingrigi de mediulócele educatiunei ori carui cetatianu de alta limba si religione.

Afara de acestea mai asecuru, cá, ori care va adresa guvernului recourse, nu prin advócatu, ci in persóna, póte face acést'a in ori care limba; in cause criminale avendu a se introduce institutul juratiloru si procedur'a verbale, fia care se póte apera inaintea tribunaleloru cu vorb'a, si guvernulu se va ingrigi, cá legile si ordinatiunile guvernului se se publice si in limb'a poporului si cu bucuria voiu dá mana de ajutoru, cá cultivarea científica mai inalta a limbei romane se se promoveze cu tóte mediulócele potrivite.

Ce s'atinge de religiunea loru, libertatea consciintiei o tienu de dreptu divinu si asecuru, cá preotii bisericei orientali séu ai greco-unitiloru se voru provede chiaru cu acelu ajutoru, cá si preotii ori carei alte religiuni, pre langa supraveghiarea statului li garantezu dreptulu de a dispune liberu ei insii in afacerile loru besericesci, precumu dta scii, cá despre adeveritatea acéstei intentiuni a mele amu datu dovéda si prin fapta.

Asemenea me voiu ingrigi, cá compatriotii nostri de limb'a romanésca, pre bas'a egalitateri de dreptu, se se impartasiésca din oficiele civili si militari ale statului, dupa meritu si capacitate, fara nici o partialitate, cu unu cuventu: dreptu comunu, libertate comuna si impartesire comuna din tóte bunatatile legiloru, nu numai liberu exercitiu, ci si desvoltare si cultivare a limbei loru, respectare, scutire si spriginire egale a organismului loru religiosu si besericescu; aceste sunt, cari eu li oferu poporului romanu, cu vointi'a paceri si a impacatiunei. Celu-ce voiesce mai multu, acél'a vré se dumice tier'a si se fia tiranu asupr'a altora, éra acelu ce voiesce acést'a, ilu dechiaru de inimicu alu patriei, si a tratá cu

bánni, a mint a nemzetnek elhatározott akarata, úgy nekem kötelességem. Ha tehát, a lázadásban levő románajku nép, a fegyvert leteszi, a hűséghez és engedelmeséghez visszatér, ha egyesek visszaadják és szolgáltatják a mit erőszakkal másoktól elraboltanak, most e perczben pedig, még minden áldásokban és jótéteményekben részesülhetnek; de ha kimerítik a nemzet türelmét, ha tovább is fegyverre kényszerítenek, minden szeszvedést melyet az igazságos Isten boszuló karja rájuk hozand, magoknak tulajdonítsák.

Sőt szívem indulatát követve, nem vonakodom azt is kijelenteni, hogy ha méltányolva a dantebb mondottakat, minden haladék nélkül, sietendek a jövőendőbeni békés magokviseletőknek biztosítékait nyújtani, attól sem leszek idegen, hogy a multak politikai vétségeire, a béke és szerzet nevében fátyolt vessünk; azon embernek mindazonáltal kivételével, ki magas egyházi állása s a nép bizalmával istentelenül visszaélt, s Isten s hazá iránt tartozó kötelességeit gyalázatosan megszegve, nemcsak a románajku népet lázadásra gicsábitotta, s ez által annyi tömérdek pusztításnak s vérontásnak buzdítója lett, hanem még azon soha meg nem bocsátható honárulásra is vetemedett, hogy saját hazája népének leggyilkolása végett idegen fegyveres erőnek az országba betörését, — föl hívni, ösztönözni és eszközölni nem iszonyodott, és ezt mind tevé úgy, hogy egyszer mind honáruló vétkeinek közepette, előttem s az ország kormányában társaim előtt figyelmünk és vigyázatunknak mézes szavakkal elaltatására hazug képmutató szerepet játszani elég alávaló volt. Ezen embernek neve Siaguna András, kinek fejére a tömérdek kiöntött vér igazságos boszút kiált, s ki amint honárulónak van nyilatkoztatva, úgy bocsánathban e földön nem részesülhet.

Ezek nézeteim és eltökélt határozatom e tárgy körül, óhajtóm, hogy az illetők józan belátással fontolják meg saját javokat s tegyék lehetségessé a béke olajágával a multak sebeit orvosolhatni.

Ha a lázadásban levő népküldöttei, hódolatok kijelentése, és ezen kedvezmények biztosítékai kinyerése végett a nemzetgyűlés előtt, vagy előttem megjelenni kívánnának, ön őket nevemben szabad jövelelőkről, s menetelőkéről és személyeik bántalmatlanságáról biztosíthatja.

Fegyvereink diadalmasan haladnak előre, a hit-szegő zsarnok zsoldosai verve, a főváros a nemzet hatalmában van, óhajtóm hogy az oláh batalionokat, nem kényszerített ujonczok, hanem önkéntesek gyanánt lássam mihamarább a vitéz magyar hadsereg soraiban. a közös szabadságért küzdeni; e pályán minden hű bajaokra a hazának áldása, dicsőség és szabadság vár, amott, a hol most küzdenek, nem lehet

densula că si cu atare, precum natiunea are vointia resoluta, eu amu datorintia.

Deci, daca poporul romanu rescolatu va depune armele si se va intoarce la credintia si ascultare, deca particularii voru inapoi a ce au rapitu cu forta dela altii, inca in acestu momentu potu ave parte de tote danurile si bunatatile; era deca voru obosi patientia natiunei, deca voru fortia lupf'a mai departe, tote suferintiele, cari man'a resbunatoria a dreptului Ddieu le va aduce asupra lor; se si-le atribue si si.

Ba urmându simtiementului animei mele, nu esitez a dechiara si aceea, că deca, apretindu cele mai susu dise, voru grabi fara amanare a da garantia despre portarea lbri pacifica in venitoriu, nu voi fi strainu nici de aceea, că in numele paceri si alu iubirei se aruncam velu asupra delicteloru politice din trecut, inse cu exceptiunea acelu omu, care a abusat in modu infamu de inalta sa pustiune beseribesta si de increderea poporului, calcandu in modu rusinosu, datorintiele sale catra Ddieu si catra patria, in numai a magitu poporul romanu la rescolare si prin acesta a fostu indemnatoriulu la atata prapadire si versare de sange, c' s'a dejositu inca si dal aceta tradare de patria, ce nu i-se pote erita nici odata, in catu nuss'a infioratu la propvoce, a indemná si a mudiulocu irumperea de potere armata straina in tierra, pentru a macela pre poporul propriu sale patrie; — si acestea tote de face asia, in catu totu odata a fostu destulu de vilu a joca unu rolu de faciarnicu mintunosu, pentru că in mudiulocu pacateloru sale tradatorie de patria se adorma cu cuvinte dulci atentiunea si priveghierea mea si a sociloru mei dela guvern; numele acestui omu este Andreiu Siaguna, asupra capului carui a multulu sange ce s'a versatu striga resbunare drepta, si care, precum este dechiaratu de tradatoriu de patria, asia nu pote avea parte de iertare pre acestu pamentu.

Aceste imi suntu parerile si vointia resoluta in acestu obiectu; dorescu, că respectivii se si apretleze binele propriu cu rationamentu maturu si se faca posibilu vindecarea raneloru trecutului cu ramura de oliva a paceri.

Deca transmisii poporului rescolatu ar voi se vina inaintea mea seu a dietei, pentru a si dechiara omagiulu si a castiga garantiile acestoru favoruri, dta i pote asecura in numele meu, că voru pote veni si returna liberu si securi.

Armele nostre inaintea victoriosu, soldatii tiranului perjuru suntu batuti, capitala e in man'a natiunei, dorescu, că batalionele romané se nu le vedu că recruti siliti, ci că voluntari, catu mai curendu, in sirurile eroice armate unguresci, luptandu-se pentru libertatea comuna, pre acesta cariera pre totu luptatoriulu creditiuosu ilu astapta binecuventarea patriei, gloria si libertate, era acolo unde se lupta a-

más kilátás, mint vagy dicsőségtelen halál, vagy miután eszközül használtattak, szomorú szolgáltság, melyet maradékaiknak átka követend század izziglen.

Kelt Debreczeuben april 26-án 1849.

Az ország kormányzó elnöke
Kossuth Lajos mp.

Az ország kormányzója

Hatvani Imre seregszereplő urnak.

E hó 6-ról 73. sz. a. kelt felirata következtében értesitem önt, hogy miután eddigi parancsnoksága alatt rendes katonai csapatok is, s általában oly erő vagyón egyesülve, mely a rendes hadseregnek a haditudományokban jártas tagját igényli parancsnokul, a hadügyministerium már felszólítatott, hogy Csutak őrnagy helyét egy magasb rangu törzstiszt által mielőbb pótolja ki, kinek ön is szintén alá lesz rendelve. Drágos képviselő eljárását illető jelentését köszönettel veszem, s értesitem, hogy abbeli nézeteit én is osztom, s Drágosnak ugyan ön futara által beküldött jelentésére azt válaszoltam, hogy a lazadókkal semmiféle alkudozásba, sem az amnestia magyarazásába nem ereszkedem, — a kinek kegyelem kell folyamodjék — a kormány fog tudni megkegyelmezni, hol annak helye lesz; s egyuttal oda utasítottam, hogy a kívánt egyverszűnet, vagy alkut létesítése ürügye alatt a hadjárat semmi szín alatt fel ne tartóztassa, mit is a végezt közlök önnek, hogy tudja megérkezéig, és ez értelemben, s pedig teljes erőlylyel folytassa működéseit, semmi mellékérdeket figyelemre nem méltatva.

Kelt Debreczenben május 11, 1849.

Az ország kormányzója
Kossuth Lajos mp.

TESTAMENTU.

In numele tatalui si alu filiului si alu santului duhu sminu, dupa ce atotu-potentele Domnedieu, dupa a sa pre insalta indurare, pre unicola filiu alu nostru, pre neuitatulu si iubitulul nostru fetu Emiliu Dionisiu Basiota Motiu-Dembulu studentu intru a V-a clasa gimnasiala, pre acelu angelu blandu, desteptu si cu portari esemplare in etatea lui cea mai frageda de 14 ani si 5 zile lu a chematulu intru imperati'a lui cea ceresca, lasandu-ne pre noi in doliu si desperare, rapindu-ne de tota bucuri'a si speranti'a, ce o ponemu in progresulu lui celu laudabilu; dupa ce prin mortea lui, suntemu lipsiti de filiulu nostru, care avea chiamarea a ne portá numele nostru familiaru spre onorea familiei nostre si a natiunei pentru tempore

cumu, nu póte fi altu prospectu, decatú seu mórté fara gloria, seu, dupa ce au fostu intrebuintati de instrumentu, servitute trista, careia i va urma blastemulu posteritatei pana in a sut'a generatiune.

Datu in Dobritina, 26 Aprile, 1849.

Presedintele guvernatoriu alu tierrei
Ludovicu Kossuth, mp.

Guvernatorulu tierrei, Dluí Emericu Hatvani comandante de oste.

In urmarea scrisorei dtale dela 6 l. c. Nr. 73. te cunoscintiezu, ca de ore-ce sub comand'a dtale se afla concentrate si despartieminte militareci regulata si preste totu astu feliu de potere armata, care cere de comandante unu individu din armata regulata, espertu in sciintiele militari, ministeriulu de resbelu au fostu invitatú, ca loculu dlui majoru Csutak selu suplinésca catu mai curendu cu unu oficiariu mai inaltu din statulu maioru, caruia si dta inca vei fi subordinatu. Raportulu dtale, relativu la misiunea lui Dragosiu, lam primitu cu multiamire si ti facu cunoscutu, ca aprobu si eu parerile dtale, — era la raportulu lui Dragosiu, tramisu totu prin curieriulu dtale, amu respunsu, ca cu insurgentiu nu me demitu la nici unu feliu de negociatiune, — celu ce vrea amnestia, recurga — guvernulu va sci a gratia, unde acést'a va avea locu; si totu-odata i am datu instructiune, ca sub pretestulu armistitiului, seu alu pacificatiunei, nici-decum se nu impedece operatiunile militari, ceea-ce ti comunica pentru ca se sci, si pana la sosirea lui, in acestu intelesu, si inca cu tota energia se continui operatiunile, nerefectandu la interese secundarie.

Datu in Debreteni, 11 Maiu 1849.

Guvernatorulu tierrei,
Ludovicu Kossuth mp.

venitóre, ne-voliendu totusi, ca cu inchiderea ochiboru lui celi blandi, se incete si amintirea numelui lui, ni-amu determinatu, dupa miclele si modestele nostre poteri a face urmatoriulu:

Documentu fundationalu.

Art. I. Avendu in vedere, ca omulu dupa dis'a unui republicanu francesu „non omnis moriar“ nu móre de totu, ca cá atare numai prin cultura si invetiatura póte deveni utilu societatei si natiunei, careia apartiene, pentru-ca numai prin lumina póte o sebi calile retacite de acele, care conducu la adevarata cunoscintia a binelui si a reului, depunemu odata pentru totu-deun'a, sub ingrigirea si administrarea asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu un'a suma 400 fl. v. a. citeste: patru sute fiorini valóre austriaca

cá fondu pentru ajutorarea unui tengeru romanu de religiunea gr. cath. ori gr. orientala ortodoxa din muntii apuseni in Transilvania, ori din districtulu Naseudului, care va cercetá scólele gimnasiali ori reali cu diligentia si in decursulu studialoru va reportá calcululu de prima clasa cu eminentia, sub titlulu „fundatiunea studiosului de a V-a clasa gimnasiale Emiliu Dionisiu Basiota Motiu Dembulu din Abrudu.“

Art. II. Acestu fondu va fi neatingibilu, se va depune in cass'a de pastrare a institutului de creditu si de economii „Albin'a“ in Sibiiu, pre langa celea mai mari interese, cari le prestéza acestu institutu pentru inlocari depuse spre fructificare, si numai atunci se va transpune capitalulu in o alta cassa de pastrare si totu pre langa cele mai mari interese posibilé, candu institutulu „Albin'a“ s'ar' desfiintia. Libelulu de inlocare se va pastra totu déuna intre harthiule de pretiu ale asociatiunei transilvane pentru literaturá romana si cultur'a poporului romanu.

Art. III. Comitétulu asociatiunei va conferi din interesele fundatiunei in totu anulu, deocamdata suma de 20 fl. (douedeci floreni) v. a. cá stipendiu pentru unu scolaru romanu, precumu s'a disu la art. I, incependu din I-a clasa gimnasiala séu reala, pana candu isi va termina studiale.

Art. IV. Prisosulu intereseloru se va adauge in totu anulu la capitalu, pana candu acest'a va cresce intr'atata, incatu comitétulu se póta conferi séu unu stipendiu mai mare la unu scolaru, séu mai multe stipendia la mai multi scolari, dupa cum adeca comitétulu asociatiunei va afla mai cu cale.

Art. V. Pana candu ajutorulu de 20 fl. séu de o suma mai mare pre anu, se va poté dá numai la cate unu studentu, dorintia nóstra este, cá acel'a se fia datu pe rendu, unadata la unu studentu de confesiunea gr. cath. si de alta data la altulu de confesiunea gr. orientala ortodoxa.

Art. VI. Déca va fi vre-unu studentu la vre-unu gimnasiu ori scóla reala din famili'a nóstra „Basiota,“ fia acel'a ori din care tíera locuita de romani, si va documéntá calculu de prim'a clasa din tóte studiale, acel'a se aiba preferintia între alti concurenti.

Art. VII. Crescendu capitalulu si potendu-se distribui mai multe ajutóre, atunci proportiunea se fia pastrata pentru studenti de ambe confesiunile asemenea, de sine întielegându-se, cá trebuie se fia romani.

Art. VIII. Intre concurentii la stipendia se voru preferá aceia, cari voru documéntá, cá pre langa limb'a romana, germana si magiara, invétia séu limb'a francesá séu cea italiana, pentru cá numai cu cunoscentia unei din aceste limbi sorori, póte fi si remané filiu credintiosu alu natiunei romane.

Art. IX. Cá multiamita a totupoternicului Domnedieu, si cá o trista aducere aminte a prea timpuriei decedari a filiului nostru Emiliu, rogamu pre santiile loru preotii greco-cath. si gr. orent. dein Abrudu unde s'a nascutu filiulu nostru, precumu si

pre celu din Odorheiulu secuiescu, unde a inchisu ochii pentru toti vecii, cá in serbatórea „Intrarei in biserica,“ se binevoiesca a'lu amentá esindu cu darurile.

Scrisamu in Odorheiulu secuiescu in 9. Dec. 1875.

Basiulu Basiota Motiu Dembulu mp.

jude. la tribunalulu regiu de I a instantia
si soci'a sa

Amali'a Basiota nascuta Szabo mp.

Alesandru Boeriu mp.

parochu gr. cath. la Odorheiu, cá martoru.

Alessiu Boeriu mp.,

cá martoru.

Vitalitatea gintei romane si trei apostoli ai romaniloru
(Samuelu Clainu, Petru Maioru, si George Sincaiu).

(Fine.)

Prea onoratu publicu! Precumu in lumea fisica nu aru fi decatu unu chaosu, un'a nópte perpetua fora sóre si lumina, asia in lumea morale, in vietia popóraloru trebuie se fia unu sóre, unu falinariu. una lumina, prin care tóte se se indrepte, se se conduca, se se grupeze, si acésta lumina fora indoiéla nu e alta, decatu scientia. Ce folosesce poterea bruta, fora scientia de a o conduce? Ce folosu au avutu gintile barbare de atatea cuceriri fora maiestria de a le conserva? Adeverulu istoricu e: cá mai usioru castigi un'a lupta, si cu ea un'a tíera, inse pastrarea si profitulu celoru eluptate e maiestria maiestriiloru.

Scientia deci este potere. Nu numai te invétia a regula poterea bruta, ci ea iti dá chiaru fortia. Ce, me rogu, a scosu popórale occidentali dein peccatele si catusiele evului mediu, de nu scientia?

Clasea culta, adapata dein sacruulu fonte alu scientieloru, a facutu se se védia ér' sórele libertatei. Prin ce a subjugatu — dupa cumu se exprima proverbulu — Grecia subjugata pre subjugatorii ei, déca nu prin scientia si arte? Unu poporu numai pana atunci e sclavu, pana candu e intunecatu; indata ce i se lumina si largesce orizontele cunoscentieloru si alu scientiei, catusiale incepu a'lu stringe mai tare, a'i fi nesuferite, pentru cá elu vedé si simte ce mai inainte nu vedé si nu simtia — nedreptatea loru — si mai curendu ori mai tardiu le arunca si le ingrópa. De acea nu e eróre politica mai mare, decatu a incatusia pre unu poporu, si a'i concede, ori chiar' a'i favorá cultivarea scientieloru; si de aceea si un'a masima a despotismului este: cine vré se domnesca, se impedece desvoltarea! Fora indoiéla, pentru cá scientia este firulu Ariadnei, care conduce pre unu poporu aservitu la libertate, si pre unu liberu, la adeverata destinatiune.

Cá se nu vorbescu multe, óre jugulu apesarei nóstre de candu amu inceputu a'lu clatiná? nu óre de candu amu inceputu a ne luminá, si de candu radi'a de cultura incepu a ne incaldi? Si óre inceputulu culturai nóstre de candu este? dé abia ceva

mai betranu ca acestu secul, a'i carei premergatori fora scumpul au fostu si suntu Clainu, Maioru, Sincaiu; ca-ci ore pre campula literariu eare i-a intre-cutu pana atunci, cati i au ajunsu pana acumu? Cine manuse sabla scientiei mai bine, cine o invirtise mai multu? cine se preambila pre tote sferele ei mai multu si mai eu abilitate? Cine si a sacrificatu nopti, dile, vietia pre campulu ei asia ca si eli? si tote acestea, nu pentru remuneratiune, nu; ca-ci dein contra, pentru acest'a suferira; nu pentru lauda, nu pentru ambitiune, ci dein zelulu care nu potu a nu'lu recomandá tuturoru fililoru natiunei nostre, dein cea mai pura anima, dein zelulu nationale.

Asia pre fericitulu Samuelu Clainu nascutu in Sadu langa Sibiu in 1745 si mortu in 1806 in Bud'a in esiliu, cumu se spune, in brajiale amiculu seu George Sincaiu — adaptatu in scientia antaiu in fraged'a etate aici in locu, apoi ca monachu in 6 ani la Vien'a si aiurea, cine se nu'lu admire, cine se nu'lu iubesca, cine se nu verse un'a lacrima de condoleptia pentru sörtea lui, cine se nu dorësca talentelasi calitatile? ca-ci atatu pana ce petrecu aici ca predicatoriu precumu nu a mai fostu altulu nici inainte, nici dupa aceea, cata si in ratacirea sa printre sfraibii scrisu 32 opari si operate pre tote sferelre scientiei. -- Nu este locul alei instra aici, ci pre doritorii de a le vedé — imi iau libertate a'i indrama la libertetionea Pa P. Donatulu Ioane Vasile Rusu protopopulu Sibiuului tinenta in Deva in anul 1774 si publicata in „Transilvania“ Nr. 21 acela si anu. Inse dorere! ca acehu tesauru in mare parte si astad' e ingropatu in manuscripte pre de-o parte, pre de alt'a, ce e mai dorerosu, s'a perditu.

„Raru fenomenu pentru ori ce secul si natiune, dar mai raru pentru romani, si bietulu este asia de pncintu cunoscutu, si prin urmare totu atata si pretiutu, ca-ci ignoti nulla cupido.“*)

Trecu la alu doilea barbatu dein acesti trei, la Petru Maioru; fu nascutu in Capusiu unu satu pre Campia la an. 1753. Cursulu invetiaturiloru sale ilu a inceputu in Osiorheiu, ilu a continuatu apoi la Clusiu, si in urma aici in locu, de unde fu tramisu la Rom'a in institutul „de propaganda fide.“ Dupa terminarea studialoru a intratu ca calugaru in monastirea din locu, inse preste pucinu parasi novitiatulu calugarescu. Santiendu-se de preotu, mersé ca párochu in St. Martiniu, dupa aceea se facu protopopulu Regintului, si in urma ajunse censore de carti romanesci in tipografia statului dein Bud'a, si repausá in 1821 in etate de 68 ani. Nu'mi ajuta poterile a'i cunosce intréga vietia lui cea plina de activitate; reflectezu numai, ca ore avemu noi multi barbati nationali gelosi de originea, de sörtea si binele ginte sale ca si elu? Cine a luat asupra si sarcina de a disputá cu un'a lume istorica intréga, plina de

prejudetia si reutate, pentru a revelá, aperi si probá descendentiá nostra romana dela coloniile traiane, scotiendu-o cu tactu si scientia, cu fatigia si sudore printre atatea secle nefaste? Cine a fostu celu din taiu romanu, care a sciutu scöte din pulverea arhiveloru si din noianulu trecutulu cartea de botezu a ginte nostre: istoria pentru inceputulu romaniloru — pre largu si precisu decatu Petru Maioru? Nimicu mai dreptu ca cuventele eruditulu Eliade: „Istoria pentru inceputulu romaniloru a fericitulu P. Maioru a fostu unu felu de toiagu alu lui Moise, prin care despiciandu marea de intunerecu ce tiené pre romani, i facu se tréca dincolo de Egiptulu mineiuniloru, si se cunosca adeveratulu loru inceputu.“

Istoria sa besericésca ne spuae procesulu formatiunei baserice nostre, ca si istoria nationale patimile si trecutulu ginte nostre; éri cu respectulu la predicile sale observu, ca ore nu paua in diu'a de astadi forméza mangaierea sufletésca in multes din basericile nostre? Nu sciú enumerá tote productelale literarie, nici s'aru poté aici, ci pre scurtu dicundu, vietia lui intréga n'a fostu consacrata pentru alta, decatu pentru acest'a. Venu acamu la celu mai martiru apostulu din acest'a treime, da George Sincaiu. Din origine din Sinc'a, inse sa nascutu in Siamsiudu (scaun Mares.) 1753, stadia in gimnasiulu Iesuitiloru din Clusiu, si alu Plabistiloru din Bistritia. Fu numitu profesoru de retorica si poetica in 1773, éri in anulu urmatoriu (1774) s'a tramisu de fericitulu episcopu Gregorie Maioru pentru cinc' ani la Rom'a, unde luá doctoratu dein teologia si filosofia, si ajungandu secretariu si bibliotecariu acolo, se incepú totu deodata si splendid'a sa chiamare de istoricu, scormonindu tote anghiletiele acelei bibliotece dupa date pentru renumitulu seu opu: „Cronicla romaniloru.“ Acea si activitate si zelu pentru acest'a in Vien'a, aceea si in Blasiu, aceea si pretutindinea paná la morte, si mori... unde? da, unde? ne intrebamu pana in diu'a de astadi, ca-ci a sci acest'a cu securitate, e cu nepotentia.

Dupa reintörccerea din Vien'a fu directoru alu gimnasiulu dein locu, si in urma fu direttore generale alu scöleloru romane. Aci inca odata s'a probatu adeverulu de altumentrea cunoscutu, ca la unu lueru mare trebue ómeni mari. Sute de scöle popularie se redicaru sub densulu, si dorere! decadiura dupa densulu, ca-ci steu'a lui Sincaiu inca se intuneca, steu'a lui inca fu mai ca a tuturoru ómeniloru mari. Persecutatu si inchisu in 1794 in Aiuda ca tulburatoriu politicu, scapá la anulu pentru ca se ajunga un'a sörte mai grea, se retacésca flamendu si golu. Contele Vasiu isi castigá merite in respectulu acestui martiru prin prolectiunea ce i acorda, ci spiritulu lui celu agitatu nu'si aflá repausu. Cu desagii pre spate bate la port'a demnulu seu amic: Samuelu Vulcanu in Urbea mare, fora se si afle repausu nici aici, precumu nici ca revisoru de carti

*) Dice unu scrietoriu.

romane in Bud'a (1803—1808). Inse in totu decursu
sulu acestei vietii agitate si nacajite, unu singuru lu-
cru — dintre multe altele — nici odata nu'lu lasa
continuarea cronicei. Si cu ce foloso? Eu credu, ca
nimicu nu pôte fi mai dulce pentru unu omu, de-
catu cându isi vede opulu dusu pana in capetu si
datu spre folosulu comunu, pentru care se face. —
Ei bine! Sineaiu nu avu acest'a mangaiere. Censur'a i re-
spunse prin faimos'a sentintia — barbaru, opus
igne, auctor patibulo dignus. Anditi minune! tota
vieti'a si cu totu zelulu, cu toate poterile si incorda-
rile sale spirituali si corporali luera unu omu pentru
unu opu, care la fine e demnu de focu, si autoriulu
in locu de lauri, isi casciga dreptu remuneratiune:
fureile! Ci se nu cugetati, ca dupa un'a sentintia
ca acest'a barbatulu doreriloru, care patise si alta
umiliri — Sineaiu — ar' fi desperatu, precumu nu
ar' fi mirare, ca ar' face-o altii. Nu! aci yine tari'a
del' caracteru si de convictiune. Sineaiana, aci ve-
demu pre Sineaiu in adeveru mare, convinsu de bi-
nele ce'lu a facutu, increditu in meritulu faptei sale,
si cu prevedere departata in posteritate, candu ilu
intrebá ore cine cu despretiu: „deca nu i e rusine
a' si portá desagii!“ — si luá de respunsu: „In acesti
desagi e opulu meu in care voiu fi premáritu dupa
morte; deca nu mi e rusine ca'lu amu facutu, nu
mi va fi rusine nici ca'lu amu portatu.“ Asia tre-
bue se facea fia-care omu facia cu faptele sale pur-
cese din convictiune.

Nu voliescu se intendu multe, ca ore premarierea
espresa de Sineaiu in privati'a sa, realizatu-s'a ori
ba? ca singura proba voiu aduce simplu numai ca-
teva cuvinte ale eruditulu Hajdeu: „Umbr'a lui Si-
cai, divinulu cersitoriu, cu desagii pre umeru, cu
cronic'a in sacu, cu un'a natiune in o carpa, ratacé
printre romanii de atunci, stralucindu' sdrentiele ca
tunic'a lui Christosu pre muntele Tavorului, dar' ai
sei nu'lu au cunoscutu.“

Dea ceriulu ca spiritulu lui celu inaltu, zelulu
lui celu ferbinte si neadormitu pentru luminarea na-
tiunei si pentru infflorirea si fericirea ei, se vieze in
veci in toti romanii, urmatorii lui.*)

Scusati-me P. O. Publicu, deca poterile mele
voru fi fostu, precumu altu-mentrea le si recunosc
inferiore materiei ce'mi amu luat, si deca dein a-
cest'a cauza si productiunea mea va fi fostu mai pre
diosu de acceptarile D-vostre!

Totu scopulu de care eram animatu, a fostu,
ca deca vre-o ginte, vre-o natiune are titlu de pre-
tensiune la esistencia si vietia de sine statatoria, cu-
rata si neamestecata, nici a nostra nu pôte fi inde-
reptu, pentru-ca alt'a nu o intrece cu nobleti'a si
poterea; deca este in cinev'a putere de vietia, dien! in
gintea nostra tormentata in secle, trecuta prin focu
si apa, prin sabia si tortura, probata intr'unu cap-
toriu de 17 secle ca nici unu auru altulu, — ea

*) Dice unu scrietoriu.

dicu in gintea nostra nu este mai pucira si nu pôte
se apura. Numai datu coragiu si zelu pue toate te-
renele, progresu si scientia, cari ne dau putere si
toamna pentru acest'a amu propusu pre cei trei bar-
bati de mai susu, pre cari imitandu' deia toate po-
terile dupa cuvintele lui Cichindealu: „mai marita
natiu pre pamentu nu va fi ca a nostra.“

Arseniu P. Bunea
teologu absolutu.
Nr. 403—1876

Procesu verbale

luatu in sedintia ordinaria a comitetulu asociatiunei tran-
silvane, tienuta la 27 Decembre c. n. 1876 sub presidiulu
d'lu Iacobi Bologa, fiindu de fadia dñi membrii: Pav.
Dunc'a, E. Macellariu, I. Hant'ra, I. V. Rusu, Const. Ste-
zariu, Jos. St. Siuluti, Z. Boiu, Dr. Dem. Racuciu si Ionu
Candrea.

§ 188. Dlu cassariu presentéza conspectulu de-
spre perceptele si erogatele asociat. pre tempulu
dela sedintia comitetulu din 14 Noembre a. c. pana
la sedintia presenta. Dein acelu conspectu se vede,
cum-ca in restempulu numitu s'au incassatu la aso-
ciatiune 1016 fl. 56 cr. si s'au erogatu 1292 fl. 70 cr.
(Nr. prot. 401/1876).

Spre scientia.

§ 189. Totu dlu cassariu presentéza conspec-
tulu despre starea fondulu academiei pre tempulu
acestei sedintiei. Din amentitulu conspectu resulta,
cum-ca fondulu academiei are in proprietatea sa
14087 fl. 24 1/2 cr. (Nr. prot. ag. 402/1876).

Spre scientia.

§ 190. In necsu cu conspectulu cassei de sub
§-lu 188, se referéza in specialu despre banii incursi
la fondulu asociatiunei pre tempulu dela sedintia
comit. din 14 Novembre a. c., pana la sedintia pre-
sente si anume:

a) Priu dlu Ioane cav. Puscaru s'au tramisu ca
legatu dela Teodoru Mutowsky dinpreuna cu inte-
rese 515 fl. 65 cr. v. a., ca legatu dela Georgie Gra-
bowsky 300 fl. v. a., la olalta 815 fl. 65 cr. Nr.
358/1876 (a se conferi si prot. sedintiei din 14. No-
vembre a. c. Nr. 362 § 177).

b) Prin dlu Nicolau Cipu, cassariulu desp. cerc.
alu Fagarasiului, s'au tramisu ca tacse de membrii
ordinari si oferte 108 fl. Nr. 365/1876 (a se vedé
publicarea in foi'a Transilvani'a Nr. 23/1876 pag.
271,272).

c) Prin dn. advocatu in Tâsnád George Filepp,
s'au tramesu, ca arenda dupa mosi'a Galliana, ca tacsa
de membrii ord. si prenumeratiune la Transilvani'a
cu totulu 27 fl. v. a. (Nri prot. 366, 369 si 399,
1876.)

Se ia spre scientia.

§ 191. In necsu cu conspectulu de sub § 189
se raportéza despre contribuirile incurse la fondulu
academiei, si anume:

a) Prin dn. Nicolau Cipu, cassariulu despart. cerc. alu Fagarasiului, s'au tramesu 6 fl. (Nr. 365, 1876) (vedi Trans. Nr. 23. pag. 272).

b) Din partea tenerimei teologice dein partile ungunene si selagene, s'a tramisu cá venitu curatu dela unu balu tienutu la Biesadu 20 fl. 60 cr. v. a. (Nr. 386/1876.)

Spre scientia.

§ 192. Dn. cassariu Const. Stezariu, presentéza computulu despre perceptele si erogatele foiei asoc. „Transilvani'a pre 1876.

Dn. cassariu cá referente, arata, cá perceptele au tostu 621 fl. v. a., ér' erogatele 750 fl. 33 cr.

Bilantiulu.

Spese cu edarea foiei pre 1876	. 750 fl. 33 cr.
Remuneratiunea redactiunei cu	. 400 „ —
Sum'a erogatelor	. 1150 fl. 33 cr.
An incursu cá prenumeratiuni pre 1876	. 500 fl. 50 cr.
Prin urmare s'au spesatu mai multu cu	649 fl. 83 cr
Combinandu acést'a suma cu bugetulu preliminaru pre 187 ⁵ / ₆ de	. 708 fl. —
Resulta unu superplusu de	. 58 fl. 17 cr.
Detragundu-se si acestu restu din superogatul redactiunei dupa com-puta cu	. 129 fl. 33 cr.
Remane cu finea acestui anu 1876, unu superogatu de	. 71 fl. 16 cr.

Numitulu referente aratandu, cá computulu respectivu l'au aflatu esactu in tóte positionile, propune a se dá absolutoriu ratiocinantelui, si totu deodata a se esprimá redactorelni foiei, cea mai cordiale recunoscentia pentru neobositele servitia prestate si pre acestu terenu literariu, cá redactore in interesulu promovarei scopurilor culturale ale asociatiunei. (Nr. 395/1876).

Propunerea referentelui se primesce cu unanimitate in totu coprinsulu cu observarea. cá se se assemneze la cass'a asociatiunei cerut'a anticipatiune de 250 fl. pentru suportarea speselor edarei foiei pre an. 1877.

§ 193. Dn. protop. I. V. Rusu, aduce la cunoscentia, cum-cà in conformitate cu conclusele adunarilor gen. din 1875 si 1876, s'au emisu provocari contra membrii ord. aflatori in restantia, cu tacele anuali, pentru solvirea acelor'a. Atari provocari s'au emisu in numeru de 1315 (a se vedé si conclusinnea comit. din 10 Octobre 1876. (Nr. 384/1876).

Spre scientia.

§ 194. Directiunea despart. cerc. alu Brasiovlui (I), aterne procesulu verbale alu siedintiei subcomit. din ¹⁵/₂₇ Decembre 1876. Din respectivulu procesu verbale resulta, cum-cà sub-comit. in siedinti'a sa susu numita, s'a ocupatu cu afaceri curente, intre altele, cu luarea dispositioniloru pentru impartirea provocariloru emise in privinti'a solvirei tacselor restante p. 4. (Nr. 399/1876).

Se ia spre scientia.

§ 195. Se raportéza despre charti'a V. Consistoriuu archi-diecesanu gr. or. din Sibiiu ddo 23 Octobre a. c. Nr. 2643 scol., prin care acelasiu 'si esprime multiamit'a sa comitetului si adunarei gen. pentru ajutoriulu de 200 fl., votatu in favórea ajutorarei scóleloru confesionali din archi-dieces'a resp. (Nr. 363/1876).

Se ia spre scientia.

§ 196. Se comunica script'a fostului arendaórea alu mosiei Galliane, Carolu Fischer, prin care acela cere a i-se relaxá restulu de arenda pre anulu cur. in suma de 19 fl. (Nr. 367/1876).

Script'a resp. se se comunice cu avocatulu a-soc. George Filepp, spre a dá deslusirile necesarie asupra starei lucrului.

§ 197. Se presentéza cererea lui Ioanu Serbu invetiacelu de mesaria in Clusiu, prin carea se róga a i-se conferi unu ajutoriu din fondulu asociat. (Nr. 368/1876).

Se decide a i-se resolvi suplicantelui, cum-cà, dupa-ce ajuróriale preliminate pre anulu 187⁶/₇, pentru invetiaceii de meseria, s'au impartitu dejá in 14 Novembre a. c., cererei respective acumu nu se póte satisface; se indrépta inse a concurge-la ajuróriale ce se voru preliminará de adunarea gen. viitória.

§ 198. Se notifica, cum-cà V. Consistoriuu archi-diecesanu gr. or. de aici, remite documentulu fundationalu vechiu alu lui Basiliu Basiota Motiu-Dembulu, dupa-ce a primitu documentulu nou compusu cu unele modificatiuni. (Nr. 372/1876).

Se va asiedió spre pastrare in archivulu asociatiunei.

§ 199. Se comunica script'a dlui canonicu Vasiliu Popu, din 2 Decembre a. c., prin care acelasi cere, cá contractulu de vendiare a mosiei Galliane, pentru care alatura unu proiectu, pregatindu-se si provediendu-se cu subscrierile recerute, se se tramita prin avocatulu asociatiunei dlui cumparatoriu conte Paulu Degenfeld. (Nr. 337/1876).

In necsu cu acést'a din partea secret. se raportéza, cum-cà in 9 Decembre a. c. s'a tramisu din partea presidiului, respectivulu advócatu alu asociat. George Filepp, amentitulu contractu, cu aceea indrumare, cá cu ocasiunea subscrierei aceluia din partea cumparatoriului, se incasseze pretiulu vendiarei de 1600 fl. si acel'a se'lu administre catu mai curendu incóce.

Se ia spre scientia cu aprobare.

§ 200. Se presenta documentulu de progresu pre an. scol. 187⁵/₆ alu fostului stipendiatu alu asociatiunei Teodoru Cesarianu, elevu de scól'a de agricultura in Clus-Monasturu dejá absolutu.

Din respectivulu documentu se vede, cá densulu a reportatu clase de progresu parte bunu, parte destulitoriu (Nr. 383/1876).

Spre scientia.

§ 201. Societatea: „Petru Maioru“ din Bud'a-

pest'a, prin script'a din 10 Decembre a. c. multimesce comit. pentru cursurile din Transilvani'a, grafiticate pre sém'a acelei societati. (Nr. 387/1876).

Spre scientia.

§ 202. Dn. Ioanu V. Barcianu se ofere a dá Federatiunea de pre 1875, in scambu pentru Transilvani'a totu de pre 1875:

Se accorda cererea respectiva.

§ 203. Dn. protop. Ioanu Papiu, aratându, că densulu a dimisionatu din postulu onorificu de direttore alu despart. Devei (VI), cere a se luá dispositiuni pentru transpunerea actelor respective in primirea directorului nou alesu dein partea adunarei gen. a despartimentului tienute in 29 Iuniu a. c. (Nr. 391/1876).

Se decide, că in necsu cu conclusiunea comit. din 25 Iuliu a. c. Nr. 218, nou alesulu direttore dr. Lazaru Petco, se se recerce a primi actele resp. dela demisionatulu direttore, incunoscientiendu-se si acesta despre dispositiunea facuta in estu obiectu.

§ 204. Dn. protop. I. V. Rusu presentéza relatiunile incurse dela advocatii asociat. in caus'a urmatórieloru legate.

a) Relatiunea dlui advocatu Mateiu Nicol'a din 25 Novembre a. c. in caus'a legatelor Telechiane (Nr. 371/1876).

b) Alta relatiune din 20 Decembre a. c. totu in caus'a legatelor Telechiane. (Nr. 398/1876).

c) Relatiunea dlui advocatu Mateiu Nicol'a din 6 Decembre a. c. in caus'a legatului lui Ioanu Iancu (Nr. 379/1876). In fine.

d) Relatiunea dlui advocatu Bas. Popu Harsianu din 16 Decembre c. c. in caus'a legatului lui Avramu Iancu. (Nr. 392/1876).

Se decide: că mai inainte de a se luá la pertractare meritória, amentítele relatiuni de sub a—d aduse in combinare, — se se céra unele deslusiri, respective informatiuni dela dn. advocatu Nicol'a, relativu la unele impregiurari, atingatórie de legatele telechiane.

§ 205. Protop. I. V. Rusu, in necsu cu conclusiunea comit. din 21 Aprile a. c. reasume cestiunea accordarei unei remuneratiuni pentru dn. Iacobu Elek auctoriulu importantului opu: „a Királyföldi viszonyok ismertetése,” cumperatu pre sém'a asociat. din partea adnnarei gen. dela Reghinulu sasescu din 1875, si pre bas'a unui raportu motivatu, propune a se asemná numitului auctoriu o remuneratiune de 100 fl. (Nr. 131, 360 si 388/1876).

Dupa discussiune, propunerea referentului se primisce cu unanimitate.

§ 206. Dn. jude reg. Basiliu Basiota Motiu Dembulu, cu privire la script'a comit. din 14 Noembre a. c. Nr. 362, rescrie, cum-cà nu este aplecatu a se invoii, cá se se faca proiectat'a modificare cu privire la art. I. din literile sale foundationali, se invoiesce inse, cá asta-data ajutoriulu de 20 fl. creatu de densulu, conditionatu, se se confere concurentelui din

muntii apuseni, de si dóra acell'a n'a doveditu calculi de prim'a clase cu eminentia (Nr. 376/1876.)

Punendu-se cestiunea la pertractare, dupa-ce din partea unoru membrii bine informati se constata, cum-cà tenerulu, uniculu concurente la acelu ajutoriu din muntii apuseni, obtienù unu ajutoriu din partea consistoriului archi-diecesanu, ér' alti concurenti din muntii apuseni ori din fostulu districtu alu Naseudului nu suntu, comitetulu avendu in vedere tenórea literelor foundationali, se affa indemnatu a decide: cá ajutoriulu cestionatu pre an. scol. curente se se capitaliseze in favórea fundatiunei respective; ér' celoru alalti 2 concurenti, alt' cum eminenti, dar' carii nu suntu nascuti din muntii apuseni ori din fostulu districtu alu Naseudului, prin urmare nu intrunescu conditiunea pusa prin respectivele litere foundationali art. I., se li se resolve negativu in sensulu indigitatu. Despre acést'a se se incunoscientieze si respectivulu fundatore.

§ 207. Se presentéza cererea reuniuei invetitoriloru romani din Chióru din 20. Decembre a. c., prin carea aceeași cere a i-se dá gratis pre sém'a bibliotecei cate unu esemplariu din cursurile Transilvaniei (Nr. 400/1876).

Se accorda cererea respectiva.

§ 208. Se raportéza despre urmatóriele carti donate pre sém'a bibliotecei asociat. si anume:

a) Századok a magyar történelmi társulat Közlönye, brosiur'a X.

b) Cartea de lectura de I. V. Rusu.

c) Raportulu anuale alu societatei „Romani'a juna.”

d) Calendariu pre 1877 de Mihaiu Calinescu, secretariulu societatei pentru cultur'a si literatur'a rom. in Bucovin'a.

Se primescu pre langa espresiunea recunoscintiei protocolarie, si se transpnu dlui bibliotecarin, spre a se petrece in registrulu bibliotecei asoc.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dloru membrii: Dunc'a, Macellariu, Hanni'a.

Sibiiu, datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a mp., pentru secretariu
presiediate. Ioane V. Rusu mp.

S'a perlesu si verificatu. Sibiiu in 29 Decembre c. n. 1876.

P. Dunc'a mp. E. Macellariu mp. I. Hanni'a mp.

ad Nr. 366, 369, 382, 299—1876.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociat. pre tempulu dein 15. Nov. a. c. pana la siedinti'a comitetului asociat. din 27 Decembre 1876.

Dela dn. procuroruru reg. de statu in Dev'a Simeonu Horvath tacsu de membru ordinariu pre 187⁴/₅ si 187⁵/₆ 10 fl. — Dn. protopopu in Lipov'a, Ioanu Tieranu, tacsu de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl. — Dn. advocatu in Tasnádu George Filepp tacs'a de m. ord. pre 187⁵/₆ 5 fl.

Prin dn. protopopu si direttore alu despart. cerc. alu Brasiovlui, Ioane Petricu, s'au tramisu:

Dela biseric'a S-lui Nicolae din Brasiovu tacs'a pentru diplom'a de membru ord. 1 fl. — Dn. comerciante in Brasiovu, Michailu Stanescu tacs'a pentru diploma 1 fl.

Sibiiu in 27 Decembre 1876.

Dela secret. asoc. trans.

ad Nr. 386 - 1876.

Contribuiri

la fondulu academiei romane de drepturi.

Dela o parte a tenerimei teologice din partile unghurene si selagene, apartienatoriia diecesei gr. cat. gherlane, s'au primitu ca venitu curentu dela unu balu tienutu in Bicsadu la 20 Septembrie a. c. 20 fl. 60 cr.

Sibiiu in 27 Decembre 1876.

Dela secret. asoc. trans.

Starea instructiunii publice in Romani'a.

Estrasele publicate dupa buletinulu oficiale alu ministeriului unghurescu in Nr. 1. alu „Transilvaniei“ din a. c. ne dau un'a idea apropiata de realitate, despre starea instructiunii publice asia precum se aflá ea pe la 1874—5. Credemu ca este de prisosu a demonstra pentru noi marea necesitate de a cunoáce si starea instructiunii pe gradulu in care se afla astadi in Romani'a. Pentru elementulu romanescu acésta e prim'a conditiune de viétia. Volindú inse a compara scólele natiunii romanesci cu ale altoru popóra europene, nu ne este permisu a uitá, cá la noi epoc'a regeneratiunii datéda abia de ani cincidieci, adeca dela esirea definitiva a turciloru din cetatile danubiane, pe care le tienusera ocupate pana in a. 1828, séu celu mai multu dela gonirea fanariotiloru, adeca din dilele lui Tudoru Vladimirescu. In adeveru inse progressulu pe cale larga — se incepú numai dela 1859 incóce. Cei douedieci de ani trecuti pana atunci au fostu prea buni de preparatiune, de incercari a ambla cadiendu. Infientiarea de scóle in tóte comunele rurali incercate de Alexandru Dim. Ghica nu a succésu de locu, pentru-cá generatiunea pe atunci vechia, astadi disparuta cu totulu de pe scena, ajutata de diplomati'a rusésca, i s'au oppusu din respoteri. Georgie Bibescu, successorulu seu in Munteni'a si Michailu Sturdza in Moldov'a nu au fostu nici decumu amici ai instructiunii generale. In acestu punctu se pareá cá ambii sunt frati buni cu magnatii din Ungari'a si Transilvani'a, carii nu voiá nici se audia de scóle populare, si infruntá greu pe arhierii dela Blasiu, cá-ci sufere cá se invetie acolo câte 2—3 sute de vlachi in fiecare anu, — „se invetie numai atatia, cati trebuescu de popi si dascali, éra mai multi nu.“ Adeca curatu asia, precumu éra pe atunci si in Russi'a. S'a mai aratatu intr'unu altu articlu din anii trecuti, cá pe la 1840 numerulu toturoru scolariloru si studentiloru din Munteni'a (Valachi'a) éra numai de 15 mii, éra in Moldov'a celu multu de 5000.

Din buletinele anuali publicate de catra minist.

culteloru cunóscemu, cá in dilele nóstre numerulu scolariloru si studentiloru din Romani'a intréga sta intre 105 si 110 mii pe anu, in care cifra nu se coprinde acei ce invetia in strainatate, de ex. in Parisu 600 pana la 800, apoi in Belgiu, Itali'a, Germani'a, Elveti'a. Se mai vedú, cá gimnasiile se inmultiescu de 15 ani incóce mai in fiecare anu, seminariile de clerici reorganizate si inmultite, scóle pedagogice, comerciali, industriali, militare, infiintiate. Asupra sisthemei de invetiamentu cunósceti conflictulu escatu in anulu trecutulu intre cei doi fosti ministrii Vasil. Boierescu si Titu Maiorescu, despre care se comunicasera unele parti si in Nr. 6 alu acestei foi din a. tr., cá se se védia cumu principiulu cosmopolitu si celu nationale isi dau in capu unulu altuia.

In sesiunea din anulu acesta a Camerei legislative, caus'a instructiunii provocá de nou desbateri lungi si afundu petrunderi. Dn. ministru Chitiu adunase pentru camere materialu abundante, mai virtosu dupa-ce consiliulu generale de invetiamentu convocatu la Septembrie in sesiunea sa anuale intrase in detalieri nenumarate, si scarmanase in specie starea scóleloru elementarie. Proiectulu de lege pentru modificarea localuriloru de scóle primarie si urbane, elaboratu pe bazea opiniunii consiliului generale (dieta scolastica, dieta de profesori); cititu in sienti'a din 22 Nov. (4 Dec.) in Camer'a deputatiloru prin dn. professoru si deputatu P. Cernatescu cá referente (raportoru) alu sectiuniloru, dete ocaziune la cele mai interesante desbateri si la informatiuni despre starea actuale a scóleloru din comunele rurali. De aci se afla, cá scóle comunali aru fi pana acuma la 2 mii, inse din acelea vreo 8 sute au localuri asia de rele, in catu nici nu merita numele de scóle. Adeca cu alte cuvente, intocma cá pe la noi, in Transilvani'a si Ungari'a, pe unde amu scapatu de turci inainte de acésta cu 175 de ani.

Lectorii nostrii nu au trebuintia se le descoperimu ratiunile grave, pentru care noi ne simtimu obligati in consciintia a reproduce in acestea colóne nu numai susu atinsulu proiectu de lege, ci si una parte a desbateriloru parlamentarie, urmate asupra lui. Spre orientarea celoru pucinu initiati in istori'a cea mai noua a Romaniei premitemu observatiunea, cá dupa-ce in acelu statu averile monastiresci s'au secularisatu preste totu, elu chiaru prin acea fapta luá asupra'si obligatiunea de a intrebuintia veniturile acoloru averi pe eminentiam spre scopuri religiose, scolastice si filantropice, pe atatu pre catu se ajunge din ele, si chiaru preste afata. Budgetulu anuale alu ministeriului culteloru si instructiunii publice se votéda de cativa ani incóce in sume de cate 8 millióne, pana la 8³/₁₀ millióne franci. Unu studiu speciale asupra acelu bugetu ar merita se se publice pentru intrég'a natiune. Intr'aceea atata potemu sci, cá elu nu este de ajunsu, si lipsele i se simtu cu atatu mai tare, cu catu natiunea face progresse mai mari si alérge dupa altele si mai rapedi. Din des-

bateri se vede. că multi patrioti particulari si nume-
röse comune au inceputu se sacrifice dela sineși sume
considerabili pentru scopuri scolastice; natiunea inse
astăpta se se faca totu mai multu, preste secolu in-
tregi se sara in cate 25 de ani. Déca nu ar fi tre-
buitu si armata intocma cá si scóle!

Dara in lipsa de armata, vine barbarulu selbategu,
vene secularinlu hoste, si'ti sparge scól'a, séu ii dá
focu, iti taia si spendiura professorii si docentii, iti
arunca in focu pe scolari, precum se vediuse in
184⁹/₁₀ pe la noi si in 1876 in Bulgari'a si in Bos-
ni'a. Intre acestea impregiurari mesurile noue luate
in favórea instructiunei publice la Romani'a de catra
gubernu si camere, se potu cunósce binisioru din cele
ce urmédia mai la vale.

PROIECTU DE LEGE

pentru modificarea localurilor de scóle primarie si
urbane.

Art. 1. Constructiunea si intretinerea de lo-
cale necesarie scóloru primarie rurale de baieti si de
fete, este in sarcin'a comuneloru rurale si a consilie-
loru judetiene.

Art. 2. Constructiunea localeloru necesarie scó-
loru primare urbane de baieti si de fete, este in
sarcin'a consilieloru comunale urbane.

Art. 3. Pentru efectuarca acestei indatoriri, in
ceea ce privesce constructiunea scóloru pentru in-
vetiamentulu ruralu, se va crea unu fondu separatu si
neafectabile la nici o alta destinatiune din: a) $\frac{1}{10}$
a diecea parte a venitulu budgetariu anuale alu fia-
careia comune; b) $\frac{1}{10}$ a diecea parte a venitulu ju-
detienu inserisu in budgetulu anuale alu fia-carui
consiliu judetienu.

Art. 4. Amendoue aceste diecimi de venituri,
sub numire de fondu scolariu de construc-
tiune, se voru trece in budgetulu fia-carei comune
rurale si alu fia-carui consiliu generalu, in capulu
cheltuieloru obligátore, despre care prevedu legile
comunale si judetiene, si se voru versa regulatu pe
trimestru, de cátra fia-care consiliu comunalu si ju-
detienu, la cassieri'a generala a judetiului, care va
tinea comptu separatu pentru acésta.

Art. 5. In fia-care primavara se va incepe con-
struirea localeloru, prin antreprisa séu regie, sub in-
grigirea si administratiunea imediata a comitetulu
permanentu, dupa planurile tipu si dupa instructi-
unile ce se voru da de ministerulu culteloru si in-
structiunei publice, si dupa devisele formate si apro-
bate de cátra comitete.

Art. 6. Pe fia-care anu se voru construi in-
tr'unu judetiu atâtea scóle rurale de baieti si de fete,
pentru câte va fi de ajunsu sum'a fondu scolariu,
reservatu din budgetele comuneloru si alu consiliulu
judetianu, incependu-se cu construirea dela comunele
cele mai lipsite de midiulóce, dara care ar avea o
populatiune de celu mai pucinu un'a suta de familii,
urmandu-se totu astu-feliu treptatu si in fia-care anu

pana la complectarea toturoru comuneloru cu locale
necesarie.

Art. 7. In ceea ce privesce scólele primarie ur-
bane de baieti si de fete, fia-care comuna urbana va
reserva in cas'a sa, cá fondu scolariu de construc-
tiune, o a diecea parte din venitulu seu budgetariu
anualu, si'lu va inscrie in capulu cheltuieloru obli-
gátore prevedute de legea comunala.

Cu acestu fondu va incepe construirea de locale
scolare corespundietóre sumei unui anu, totu dupa
planurile-tipu, procurate de ministerulu culteloru si
instructiunei publice, si dupa devisele elaborate si
aprobrate de consiliile comunale respective, incependu
constructiunile dela regiunile cele mai impopulate ale
orasieloru si urmandu in fia-care anu pana la com-
pletarea scóloru, dupa cerintiele legei instructiunei
publice.

Art. 8. Primarii, membrii consiliulu comunalu
de ori-ce categorie, precumu si acei ai comitetulu
permanentu, si, in genere, ori-care dinu functionarii
insarcinati cu esecutarea si punerea in aplicatiune a
asestei legi, devenindu culpabili de vedita negligentia
séu rea vointia, voru fi destituiti séu revocati cá ne-
demni; éra acei cari, sau prin ordini si dispositiuni
directe, séu prin ori-ce altu modu, voru schimbá de-
stinatiunea séu scopulu fondu scolariu de construc-
tiuni, prevedutu mai susu, se voru dá judecatii si se
voru pedepsi cá deturnatori de bani publici.

Art. 9. Nici o comuna rurala séu urbana nu
va potea fi scutita de a contribui anualmente la crea-
rea fondu scolariu cu diecimea venitulu seu, de-
catu numai probandu cu suficientia ministerulu in-
structiunei publice, cá 'si a facutu si poseda dejá
localulu séu localele necesarie, in tóte conditiunile
higienice séu didactice cerute de lege, si in propor-
tiune suficienta cu numerulu populatiunii sale. Numai
intr'unu asemenea casu, ministrulu asupra avisulu
conformu alu consiliulu permanentu, va potea pro-
nuntia dispens'a contributiva. — Acésta dispensa se
va publicá prin „Monitoriulu oficialu,” prin decisiune
ministeriala motivata.

Art. 10. Acela, séu acei cetatieni cari, cu pro-
priele loru midiulóce, voru construi o scóla primara
rurala séu urbana si o voru dotá cu mobilierulu ne-
cesariu, voru fi onorifice recompensati in modulu
urmatoriu: unu decretu domnescu, contrasemnatu de
consiliulu de ministri, publicatu prin Monitoriu, le
va exprime gratitudinea si recunoscinti'a publica, in
numele natiunei romane. Acestu decretu domnescu
se va grava pe o tabla de bronzu, si se va afige pen-
tru totu-déun'a in interiorulu scólei, spre a se avea
pururea in vedere, cá obiectu de veneratiune, de
catra tinerimea studiósá.

Art. 11. Acésta ultima dispositiune se va aplicá
si pentru acei generosi concetatieni, cari 'si au creatu
deja unu titlu la recunoscinti'a publica prin funda-
tiuni si dotatiuni de scóle.

(Va urma).